

Моніторингова діяльність шкільного інформаційно-бібліотечного центру

Представлено досвід роботи інформаційно-бібліотечного центру щодо проведення моніторингу читацьких інтересів школярів як основи формування читацької компетентності; охарактеризовано найбільш результативні заходи, які сприяють її формуванню; звернуто увагу на аналіз читання класних колективів і окремих вихованців методом графічного оцінювання.

Ключові слова: інформаційно-бібліотечний центр, моніторинг, читацька компетентність.

Ishchuk N. P. Monitoring Activity of School Data Library Centre.
This work deals with the experience of data library centre as far as the monitoring of students' reading interests are concerned to be a base for reading competence forming.

The most effective measures which assist to forming this competence were characterized; special attention was paid to the analysis of group and individual reading on the bases of the graphic evaluation method.

Key words: data library centre, monitoring, reading competence.

Постановка й актуальність проблеми.

У сучасному інформаційному суспільстві перед бібліотекою навчального закладу постає важливе завдання: мати об'єктивну картину стану свого функціонування. Це стає можливим при організації постійного моніторингу, який дає змогу простежити кількісний і якісний стан читання, об'єктивно виявити читацькі інтереси учнів, звернути увагу на стимулювання підвищення якості бібліотечного обслуговування читачів, допомогти виявити слабкі місця та проблемні питання, скласти відповідні рекомендації для читачів, визначити шляхи розвитку інформаційно-бібліотечного центру та планувати його подальшу діяльність.

Виклад основного матеріалу. У наш час суспільство вимагає від особистості постійних змін, активних дій, формування вмінь оперативно адаптуватися до нових вимог, компетентно застосовувати здобуті знання, розвиватися та творити. На систему освіти значно впливають стрімке зростання обсягу інформації, розвиток сучасних технологій, що потребують високого рівня сформованості не лише читацьких умінь, але й швидкості та якості розуміння прочитаного. Тому читання, пронизуючи всі сфери життєдіяльності людини, стає основою освітньої, пізнавальної, інформаційної, професійної діяльності, а також провідною навичкою самоосвіти людини впродовж життя.

Читання – єдина інтелектуальна технологія засвоєння накопиченого людством знання:

- забезпечує успішну соціалізацію особистості;
- сприяє розвитку особистості, її освіті, професійному зростанню;
- формує літературний смак, розвиває дитячу уяву та творчі здібності;
- стає стратегією всього життя кожної особистості.

Створена людством книжкова культура й феномен читання належать до фундаментальних досягнень людського розуму. Особлива роль книжкової культури та її носія – «людини, яка читає» – в розвитку цивілізації

безумовна. Культурна цивілізація прямо пов'язана з розповсюдженням писемності, книжності, читання.

Реформування освіти викликало необхідність перетворення нашої бібліотеки в інформаційно-бібліотечний центр пропаганди творів літератури, мистецтва, традицій, звичаїв, обрядів українського народу, задоволення національно-культурних запитів читачів щодо книги та бібліографічної інформації, оновлення змісту її роботи, пошуку активних форм і видів діяльності.

Інформаційно-бібліотечний центр Володимир-Волинської спеціалізованої школи-інтернату І–ІІІ ст. «Центр освіти та соціально-педагогічної підтримки» одержав нове приміщення: книгосховище, зал абонементу з комплектом обладнання й меблів, читальний зал із робочими зонами, у яких створено умови для індивідуальної роботи та розвитку навчально-пізнавальної діяльності учнів, підвищення професійного рівня педагогів.

Центр обладнаний шістьма комп'ютерами, які під'єднані до мережі Інтернет. До уваги користувачів є перелік сайтів, на яких розміщено адреси віртуальних бібліотек, що забезпечує доступ до інформаційних ресурсів.

Основне завдання центру – прищепити дитині любов до книги, навчити учнів-читачів користуватися бібліотекою, її фондами, довідково-бібліографічним апаратом. Він забезпечує потреби навчально-виховного процесу в усіх його ланках, надає систематичну, цілеспрямовану допомогу учням в опануванні знаннями з навчальних предметів, виховує бажання розширювати обсяг знань, ознайомлює із різноманітними джерелами інформації, навчає розуміти та користуватися ними, виховує творчого читача.

У багатьох дітей знайомство з безмежним світом книг починається зі шкільної бібліотеки. Саме тому найпершим її завданням є виховання культури читання, а отже і підвищення рівня читацької компетентності.

Методичні публікації

Книжковий фонд інформаційно-бібліотечного центру закладу нараховує понад 22 тисячі примірників художньої, довідкової, методичної, навчально-пізнавальної літератури й 7 тисяч підручників.

Вивчення читачів є найважливішою умовою успішної роботи центру з бібліотечного обслуговування та максимальне задоволення духовних запитів, інформаційних потреб. Увесь зміст своєї роботи спрямовуємо на залучення дітей до читання як до захопливої, але й серйозної розумової роботи.

Своїми найважливішими завданнями вважаємо:

- задоволення читацьких потреб у книзі та інформації;
- пошук інноваційних форм популяризації книги;
- формування в дітей любові до книги, читання та бібліотеки.

Пріоритетними напрямками в роботі абонементу є:

- вивчення читацьких інтересів;
- індивідуальна робота з читачами;
- формування в читачів бібліотечно-бібліографічної грамотності;
- інформаційне обслуговування;
- популяризація книги.

Анкета для виявлення сформованості читацьких інтересів, розвитку читацької самостійності учнів

1. Чи є у тебе улюблена книжка? Хто її автор? Яка її назва?

2. Яку книжку ти читаєш зараз? Назви автора, головних персонажів.

3. Чи пам'ятаєш ти тему наступного уроку позакласного читання? Назви її.

4. Про що найбільше любиш читати?

Історичні ☐	Про природу, тварин і рослин ☐	Про техніку ☐
Про пригоди і подорожі ☐	Ровесників ☐	Фантастику ☐
Казки ☐	Поезію ☐	Комікси ☐
Ігри, розваги, саморобки ☐	Важко відповісти ☐	

5. Чи є у тебе улюблені письменники? Назви їх.

6. Хто може допомогти тобі у виборі книжки?

Батьки ☐	Вчителі ☐	Бібліотекарі ☐
Друзі ☐	Побачив на виставці, на полиці у бібліотеці ☐	З фільму, із Інтернету ☐

7. На що треба звертати увагу, добираючи потрібну книжку? Чим можна скористатися?

Анкета школяра

1. Хлопчик Дівчинка

2. Чи любиш ти читати книги? (Зроби позначку):

Так Ні

2.1. Якщо «так», то які саме? (Зроби позначку):

Історичні ☐	Про природу, тварин і рослин ☐	Про техніку ☐
Про пригоди і подорожі ☐	Ровесників ☐	Фантастику ☐
Казки ☐	Поезію ☐	Комікси ☐
Ігри, розваги, саморобки ☐	Важко відповісти ☐	

3. Які книги тобі зручніше читати? (Зроби позначку):

Друковані Електронні (на комп'ютері, ноутбучі, планшеті)

4. Якою мовою тобі цікавіше читати книги? (Зроби позначку):

Українською Російською Іншою

5. Прочитавши книгу, ти можеш визначити її тему, ідею, головних героїв? (Зроби позначку):

Так Так, але мені це нелегко

Так, але я розумію не все Ні

6. Хто тобі допомагає у виборі потрібної книги? (Зроби позначку):

Батьки Вчителі Бібліотекарі

Друзі Побачив на виставці, на полиці у бібліотеці

З фільму, комп'ютерної гри, із Інтернету Під час масового заходу

7. Оціни власні читацькі вміння та навички (Зроби позначку):

Швидко, легко, повністю засвоюю матеріал

Читання та розуміння тексту дається мені важко

Не можу оцінити

Дякуємо за відповіді!

Результати анкетування надали нам можливість дізнатися, з якою метою діти читають книги та відвідують бібліотеку, скільки, приміром, книг прочитують за рік, книг якої тематики більше хотіли б бачити на полицях бібліотеки та багато іншого, цікавого для нас.

Для формування читацьких інтересів та керівництва читанням дітей шкільного віку вивчаємо читацький формуляр. Він показує не лише кількість відвідувань та прочитаних книг, а й коло захоплень дитини. Завдяки цьому можемо планувати поповнення бібліотечного фонду літературою, яка буде найбільш популярною.

У бібліотеці є читальний зал, де вихованці мають можливість попрацювати зі словниками, енциклопедіями, довідниками. Із задоволенням відвідувачі користуються енциклопедіями: «Чудеса техніки», «Чудеса світу», «Світ відкриттів», «Енциклопедія етикету», «Світ космосу», «Дива й таємниці живої природи», «Ілюстрований атлас. Океани», «Атлас. Тварини і рослини України», «Хочу все знати», «Таємниці всесвіту», «Історія мистецтв», «Про все на світі», «1000 запитань і відповідей», «1000 таємниць планети Земля», серія «Я пізнаю світ».

Відкритий доступ до книг є поширеною формою обслуговування юних читачів у нашій бібліотеці. Головне – це розкриття бібліотечного фонду тематичними полицями. Багато залежить і від того, якою літературою розкривається фонд. Діти насамперед звертають увагу на нові книги, а вже коли вихованців зацікавила тема, тоді й пропонуємо всі книжки, які є у фонді. І це вже перевірено: дитина візьме читану-перечитану книгу, інакше ніколи не зацікавила б нею, хоч би яку змістовну й цікаву бесіду провели. Наш фонд розкрито такими полицями: «Дивосвіт природи», «Світ казок», «Для малечі про цікаві речі», «Майбутнім геніям», «Юним дослідникам», «Малим ерудитам», «Олімпійський у серцях вогонь», «Навік зберегти нам і пісню, і мову, обряди і звичаї наших дідів», «Для мам і тат, що виховують малят».

Також в інформаційно-бібліотечному центрі ведеться постійний моніторинг стану читання за такими критеріями:

- стан і результативність бібліотечної роботи;
- якість та організація бібліотечного обслуговування;
- відвідуваність;
- книговидача;
- робота в читальному залі;
- робота з учнями, вчителями, батьками;
- результативність годин читання.

Завданнями моніторингу є:

– безупинне спостереження за станом бібліотечної діяльності;

– своєчасне виявлення змін, що відбуваються в процесі бібліотечної діяльності (табл. 1, 2, рис. 1, 2, 3).

Таким чином, виявляючи читацькі пріоритети дітей, можна зробити висновок, наскільки гармонійно розвивається особистість школяра. Надалі, спираючись на отримані дані, індивідуально пропонуємо дитині літературу, знайомство з якою допоможе сформувати коло читання всебічно розвиненої людини.

Окрім названих форм роботи з виявлення читацьких інтересів, вивчаємо види позитивних і негативних мотивів читання. Молоде покоління читає зовсім інше та інакше, ніж покоління батьків. Як правило, діти, які люблять читати, це представники молодшого шкільного віку. Старшокласникам часто бракує не бажання, а часу для читання, тому дуже типова така думка: «Люблю читати, але ніколи».

З метою вивчення та подальшого формування позитивної мотивації до читання проведено коротку анкету (метод незакінчених речень) «Мотиви читання серед підлітків». Їм пропонувалося відповісти на такі запитання:

- Я намагаюсь читати для того, щоб...
- Я не можу багато читати, бо...
- Коли я читаю, мені найбільше подобається те, що...
- Коли б я зовсім перестав(ла) читати, тоді б...

Методичні публікації

З багатьох мотивів читання можна назвати лише кілька, головним чином ті, на які вказують самі діти (проводилося анкетування учнів 5–8 класів). Школярі читають для того, щоб:

- розширити кругозір;
- отримувати інформацію;
- краще розуміти інших;
- зберігати пам'ять про минуле;
- орієнтуватися в сьогоденні;
- провести час;
- сховатися від дійсності;
- шукати сенс життя;
- задовольняти свою допитливість;
- підвищувати культурний рівень;
- спілкуватися та подорожувати.

Наведені мотиви читання притаманні тією чи іншою мірою кожному школяреві. І головною метою бібліотекаря є пошук мотиву в кожній окремій дитині. Якщо його знайдено, то далі все буде набагато простіше й учень сам почне цікавитися читанням.

Одним із найважливіших напрямків роботи з формування в учнів позитивної мотивації до читання є робота із наймолодшими читачами. Шкільний інформаційно-бібліотечний центр допомагає формувати читацькі інтереси й виховувати в дітей потребу самостійно читати. Без уміння читати й працювати з книгою неможливо навчити дитину отримувати знання.

Досвід показує: щоб виконати найважливіше завдання – залучити дітей до читання, навчити

працювати з книгою, необхідно починати роботу з батьками. Спільна робота з ними передбачає:

- доповіді на батьківських зборах;
- тематичні полиці «Для вас, батьки»;
- виставки книг із питань сімейного виховання й педагогіки;
- бібліографічні огляди.

Цікаво проходить у нас конкурс «Кращий читач року» за номінаціями:

- «Бібліотечний постійний відвідувач» – велика кількість відвідувань за рік;
- «Книготовкач» – найбільша кількість книг за формуляром;
- «Книжковий гурман» – читає все найкраще;
- «Книжковий однолюб» – читає тільки одного автора, один жанр.

Висновки. Отже, основне завдання інформаційно-бібліотечного центру – бути завжди на вістрі подій, усебічно сприяти формуванню інформаційної культури та культури читання школярів, підвищенню методичної майстерності педагогів шляхом пропаганди літератури та інформації про неї. Цілісне уявлення про якість обслуговування читачів можна отримати лише при систематичному моніторингу читацьких інтересів як у груповому, так і в індивідуальному порядку. За таких умов активізується діагностичний компонент як важливий засіб удосконалення читацької компетентності школярів.

Таблиця 1

Кількісний аналіз читання учнів 2–4 класів за I семестр 2016/2017 н. р.

Клас	Кількість учнів	Кількість читачів	Кількість прочитаних книг	Середня кількість прочитаних книг	Відсоток читання (при нормі 14 книжок за рік)
2-А	29	24	160	6,6	47
2-Б	29	28	375	13	93
3-А	22	21	151	7	50
3-Б	16	16	143	9	64
4-А	23	23	293	12,5	89
4-Б	22	22	198	9	64

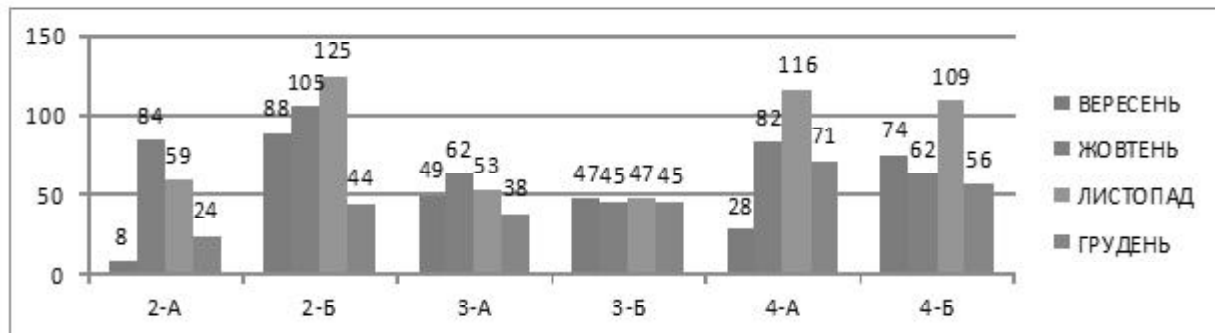

Рисунок 1. Рейтинг відвідувань бібліотеки за I семестр 2016/2017 н. р., 2–4 класи

Кількісний аналіз читання учнів 5–7 класів за I семестр 2016/2017 н. р.

Клас	Кількість учнів	Кількість читачів	Кількість прочитаних книг	Середня кількість прочитаних книг	Відсоток читання (при нормі 14 книжок за рік)
5	31	29	114	5	35,7
6-А	30	29	105	3,5	25
6-Б	14	11	64	5,8	41
7-А	28	23	38	1,5	10,7
7-В	28	23	39	1,5	10,7

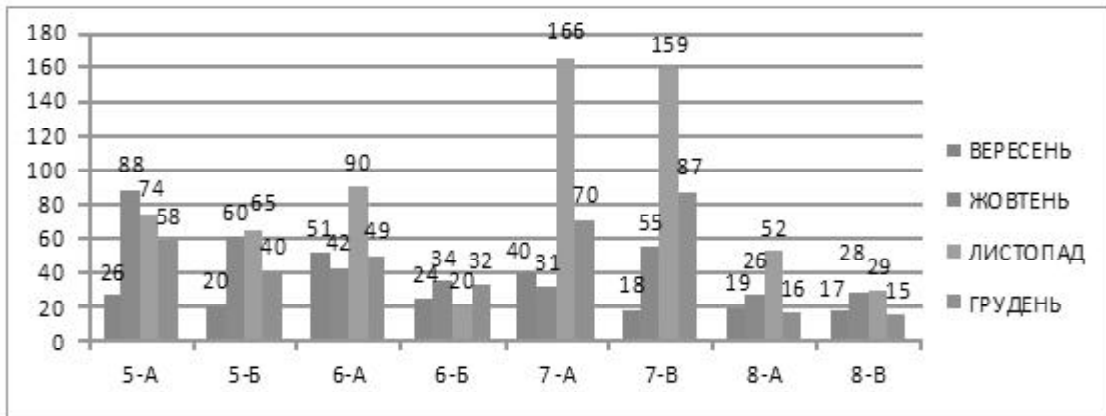

Рисунок 2. Рейтинг відвідувань бібліотеки за I семестр 2016/2017 н. р., 5–8 класи

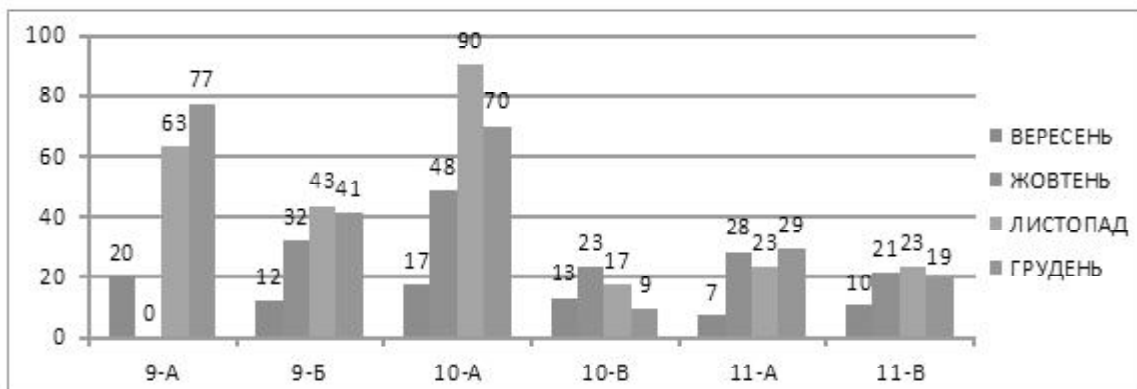

Рисунок 3. Рейтинг відвідувань бібліотеки за I семестр 2016/2017 н. р., 9–11 класи

Література

1. Виговська О. Л. Бібліотека для всіх, бібліотека для кожного / О.Л.Виговська // Шкільний бібліотекар. – 2016. – № 12. – С. 3–6.
2. Кашицька В. А. Досліджуємо галактику читання / В. А. Кашицька // Шкільна бібліотека. – 2012. – № 10. – С. 57–59.
3. Когут В. Я. Моніторинг читацького інтересу учнів 4–11 класів / В. Я. Когут // Шкільна бібліотека. – 2011. – № 4. – С. 95–98.
4. Мельничук І. О. Шкільна бібліотека та інноваційні технології / І.О.Мельничук // Шкільний бібліотекар. – 2010. – Пілотний випуск. – С. 17–19.
5. Утянська Т. С. Моніторингові дослідження роботи шкільної бібліотеки щодо формування ключових компетентностей в учнів / Т. С. Утянська // Шкільна бібліотека. – 2010. – № 3. – С. 27–32.
6. Шлапак Н. М. Зазирнемо у читацький формуляр / Н. М. Шлапак // Шкільна бібліотека. – 2012. – № 1. – С. 91–92.